

Civilutskottets betänkande**1982/83:5****om ändring i byggnadsstadgan (1959:612), m. m. (prop. 1982/83:15) –
dispensrätt****Propositionen**

Regeringen har i proposition 1982/83:15, beslutad den 5 augusti 1982, föreslagit riksdagen att

1. anta ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612),
2. godkänna vad dåvarande bostadsministern förordat om beräkningen av låneunderlag i vissa fall.

Lagförslaget innebär bl. a. att en byggnadsnämnd, efter beslut av regeringen, för visst byggnadsprojekt skall få medge mer omfattande dispenser från gällande bestämmelser om byggnaders yttre och inre anordnande än som f. n. är möjliga. I fråga om låneunderlagsberäkningen vid bostadslån för dessa projekt förordas att regeringen skall kunna besluta att länsbostadsnämnden får fastställa ett låneunderlag som svarar mot den uppgivna produktionskostnaden i de delar som kan omfattas av bostadslån.

Motionerna

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1982/83:

46 av Nils Nordh (s), vari föreslås att riksdagen inte antar det framlagda lagförslaget, och

47 av Margareta Palmqvist (s), vari föreslås att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande byggnaders handikapptillgänglighet.

Utskottet

Syftet med de föreslagna vidgade dispensmöjligheterna anges vara att möjliggöra vissa byggnadsprojekt av utvecklingskaraktär, vilka sedan skall utvärderas. Det kan antas att övervägandena därom initierats genom byggprisutredningens förslag (SOU 1982:34 s. 9) att staten bör ta initiativet till fullskaleexperiment, där byggmarknadens parter ges större frihet att välja produktutformning än vad i dag är möjligt.

Enligt 67 § 1 mom. byggnadsstadgan (BS) kan länsstyrelsen för visst byggnadsföretag medge "mindre" avvikelser från vad som föreskrivits i

stadgan eller med stöd av den om byggnads yttre och inre anordnande, såvida företaget bedöms vara "tekniskt tillfredsställande" och inte "medför avsevärd olägenhet ur annan synpunkt".

Utifrån uppfattningen att det inte övertygande visats något behov av att vidga gällande dispensmöjligheter föreslås i motion 1982/83:46 (s) att riksdagen inte antar lagförslaget.

Det har hävdats att möjligheterna att dispensera enligt gällande 67 § 1 mom. BS inte begränsas av en i sak ofta ogripbar skillnad mellan "mindre" och "större" avvikelser utan endast av den givna förutsättningen att företaget skall vara tekniskt tillfredsställande och inte medföra avsevärd olägenhet ur annan synpunkt. Denna förutsättning avses också gälla som begränsning för den nu föreslagna dispensmöjligheten.

Motiven till gällande 67 § BS (prop. 1959:168) ger ingen ledning för avgörandet av hur gränsen mellan mindre och större avvikelser skall dras. Detta har därmed helt lämnats åt tillämpningen. I den nu framlagda propositionen anförs (s. 6 ö) bl. a. att man inte kan bortse från att denna begränsning kan utgöra eller i vart fall uppfattas som ett hinder för en förnyelse i byggandet. Lagförslaget syftar därför till att öppna en dispensmöjlighet för även mer omfattande avvikelser från byggbestämmelserna än vad som följer av 67 § BS. Utgångspunkten är önskemålet att kunna initiera vissa byggnadsprojekt av utvecklingskaraktär, vilka sedan skall utvärderas. Avsikten har varit att få till stånd ett tävlingsförfarande med anbudstävlingar beträffande i första hand flerbostadshus.

Det har också invänts, t. ex. i planverkets yttrande över byggprisutredningens förslag, att det inte är nödvändigt med experimentbyggande för att klarlägga om avsteg från gällande normer leder till några besparingar av betydelse. Det borde, utanför energiforskningens ram, räcka med alternativ projektering i några bostadsområden. Sådan projektering pågår enligt uppgift i anslutning till en byggforskningsrådets idétävlan.

Enligt civilutskottets mening kan det framlagda lagförslaget inte avstyrkas med hänvisning till att begränsningen av gällande dispensmöjligheter till "mindre" avvikelser inte kan klart preciseras på ett generellt sätt. Förslagets huvudsyfte är uppenbarligen att vidga denna gräns. Det bör strykas under att tillkomsten av den föreslagna 67 a § självfallet inte kan tas till intäkt för en mer restriktiv tillämpning av gällande 67 § BS. En ändring av dessa senare dispensmöjligheter kan åstadkommas endast genom en ändring av paragrafen. Dispensbeslut är emellertid inte en given följd av att en ansökan avser avvikelser inom de givna förutsättningarnas ram. Det måste tillkomma en bedömning av tyngden av skälen för en avvikelse. Utskottet uppfattar det nu föreliggande förslaget bl. a. som en möjlighet att genom regeringens prövning anvisa vissa projekt där det finns ett befogat intresse av att försök görs och följs upp. Det avsedda beslutstemat skall vara huruvida projektet från allmän synpunkt kan tänkas medföra en sådan utveckling av byggandet som kan motivera mer långtgående avvikelser från byggbestämmelserna.

Med hänsyn till detta, till att försöket redan genom ansökan är förankrat i kommunen, till att ansökan hos regeringen kommer att beredas på sedvanligt sätt med utnyttjande även av planverkets erfarenheter och till att dispensbeslutet fattas av byggnadsnämnden får den föreslagna dispensmöjligheten anses kunna fylla ett behov när det gäller att initiera konkreta förslag.

Utskottet vill i detta sammanhang dock betona att den avsedda utvärderingen redan efter två eller tre försöksprojekt kan ge underlag för nya bedömningar från regeringens sida av om den sammanhållna försöksverksamheten infriar tidigare ställda förväntningar på nya uppslag till lösningar som kan anses godtagbara. Om så inte blir fallet bör försöksverksamheten avvecklas och den nu föreslagna 67 a § BS upphävas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I propositionen (s. 6) redovisas även hur regeringen kommer att behandla framställningar om dispensrätt. Bl. a. anförs att regeringens beslut skall kunna förenas med villkor och begränsningar i fråga om dispensbefogenheternas omfattning. Som ett begränsande villkor som "normalt" bör ställas anges att byggnaden bör utformas så att den blir tillgänglig för och kan nyttjas av dem vilkas rörelseförmåga eller orienteringsförmåga är nedsatt till följd av ålder, handikapp eller sjukdom. I motion 1982/83:47 föreslås riksdagen ge regeringen till känna bl. a. att ett begränsande villkor "alltid" skall vara att byggnaden skall göras tillgänglig för handikappade. Formellt skulle detta kunna innebära att dispens inte skulle kunna ges i något hänseende om inte byggnaden gjorts tillgänglig för handikappade. Motionärens syfte är emellertid uppenbarligen att hindra att dispensmöjligheten utnyttjas för att urholka gällande tillgänglighetskrav. Denna uppfattning delas även av utskottet, som i klarhetens intresse föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att dispensbefogenheterna inte får omfatta avsteg från gällande tillgänglighetskrav.

I propositionen föreslås vidare att riksdagen godkänner att regeringen – beträffande de byggnadsprojekt som berörs av en enligt 67 a § BS beviljad dispens – får besluta att länsbostadsnämnden får fastställa ett låneunderlag som svarar mot den uppgivna produktionskostnaden i de delar som omfattas av bostadslån. Utskottet noterar att vissa möjligheter att avvika från eljest gällande principer för fastställande av låneunderlag och pantvärde redan finns enligt 6 och 12 §§ förordningen (1978:384) om beräkning av låneunderlag och pantvärde. Bl. a. även med hänsyn till att den avsedda försöksverksamheten inte är ett normalt inslag i byggandet, torde det vara lämpligt att knyta de föreslagna belåningsreglerna till särskilda regeringsbeslut.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:46 antar det vid proposition 1982/83:15

- fogade förslaget till lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612),
2. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:47 som sin mening ger regeringen till kännna vad utskottet anfört,
  3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till kännna vad utskottet anfört om en utvärdering och en eventuell avveckling av försöksverksamheten,
  4. att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats om beräkningen av låneunderlag i vissa fall.

Stockholm den 24 november 1982

På civilutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Maj-Lis Landberg (s), Knut Billing (m), Magnus Persson (s), Ivar Nordberg (s), Birgitta Hambræus (c), Per Olof Håkansson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s) och Erik Olsson (m).

Reservation

Kjell A. Mattsson (c), Rolf Dahlberg (m), Knut Billing (m), Birgitta Hambræus (c), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp) och Erik Olsson (m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 3 som börjar "Utskottet vill" och slutar "till kännna" bort lyda:

Utskottet vill i detta sammanhang betona att regeringen har att vidta åtgärder för att underlätta att lämpliga försöksprojekt initieras och att medgivna avvikelser utvärderas – dispensbeslutet skall fattas av byggnadsnämnden. Det väsentliga i sammanhanget är att man uppnår det avsedda syftet att motivera byggsektorn att lägga fram sådana förslag till byggnaders anordnande som kommer att utgöra ett led i en rationalisering och utveckling av byggandet. Förslaget i propositionen och de där förutsatta aktiva åtgärderna från regeringens sida är ett värdefullt initiativ för att stimulera kreativa förslagsställare att lägga fram konkreta och genomförbara förslag som i mycket kan vara obundna av det traditionella normsystemet. Regeringens handlingsfrihet i denna del bör inte begränsas av riksdagen. Åtgärder enligt propositionens syfte bör i stället uppmuntras.

dels utskottets hemställan under 3 bort utgå.